

Jordi Pere Cerdà, poeta entremig de totes les terres

Antoni Cayrol, àlies Jordi Pere Cerdà (1920-2011), escriptor nord-català de l'Alta Cerdanya, va conrear tots els gèneres (poesia, teatre, novella, memòries...), començant per la poesia, i mai no va deixar de pensar-se poeta perquè la poesia «és el pinyol de la llengua». No obstant això, la va practicar ben poc com a gènere; en tot cas, després de la dècada dels seixanta. A més, és conegut com a activista cultural.

Text > **ÉTIENNE ROUZIÈS** (**MARIE GRAU**: traducció), director de la Biblioteca de la Universitat de Perpinyà - Via Domícia i traductor de la poesia de Jordi Pere Cerdà

Amb un mot es podria definir la poesia cerdana: *viscuda*. Llegint l'obra, fem un recorregut per tota una vida viscuda i sentida «dins el moll dels ossos»: desig i dol, angúnia i encant, solitud de l'home confrontat a la natura, a la societat, als esdeveniments. Vis-

cuda la frontera, en aquest moment en què es juga la història del món: nord i sud, est i oest, feixisme i antifeixisme, guerra freda. «Entremig de totes les terres.»

Jove carnisser a Sallagosa, bilingüe com tothom a la Catalunya del Nord, entre el francès, llengua escrita, i el

català, llengua de la comunicació, de la memòria, oral, Cerdà tria el català perquè va «intuir que l'oralitat anava lligada al més profund de la meva sensibilitat».

Més tard, es va fer promotor de la literatura catalana a França, dirigint tres dossiers que hi dedica la revista *Europe* (1958, 1967, 1981). I, no cal dir-ho, a la Catalunya del Nord, com a director de la revista *Sant Joan i Barres*, del Grup Català d'Estudis Rossellonesos, del qual fou un dels fundadors.

Cerdà dona els seus primers versos a *La Tramontane*, l'antiga revista *régionaliste* rossellonesa el director de la qual, Charles Bauby, obre tant com és possible als escriptors catalans d'arreu: exiliats o romasos a Catalunya. A Perpinyà, on participa en els Jocs Florals rossellonesos i fa representar el seu teatre, connecta amb el petit nucli intel·lectual que, entre afeccionats rossellonesos i exiliats catalans, afirma la catalanitat de la «Catalunya francesa».

La Tramontane li publica el primer llibre, *La guatlla i la garba* (1951), i l'Institut d'Estudis Occitans, el segon, *Tota llengua fa foc* (Tolosa, 1955). L'*Obra poètica* surt a Barcelona (Barcino, 1966), en una col·lecció dita «Tramuntana», fruit d'una col·laboració entre J. M. de Casacuberta i C. Bauby. Cerdà reprèn, reestructura i corregeix,

>> Casacuberta i Antoni Cayrol (Jordi Pere Cerdà) l'1 d'octubre de 1967.
(Foto: BARCINO)

>> La llengua catalana és l'emprada per Jordi Pere Cerdà perquè la lliga a la profunditat de la seva sensibilitat. (Foto: AJUNTAMENT DE GIRONA. CRDI. FONS EL PUNT (TOMÀS CASADEMUNT)).

ultra dos llibres anteriors, un conjunt de poemes ja publicats o inèdits, i els organitza en cicles temàtics o reculls expressament pensats com a tals i que més tard es publicaran separatament: *Dietari de l'alba*, *Ocells per a Cristòfor*. La segona edició, *Poesia completa* (Barcelona: Columna, 1988), la devem a Àlex Susanna, que la presenta com la «recuperació d'una obra oblidada». En aquell moment, «ja ha[via] passat el temps de la poesia» per a l'escriptor, que es dedicava a la prosa narrativa i assagística. Només hi consten disset poemes posteriors a 1966 (*Cantorer*). A la tercera edició, pòstuma (El far de Viena, 2013), s'hi inclou, amb *Poders del mot*, unes últimes creacions ja publicades a l'antologia bilingüe *Suite cerdane* (Perpinyà: L'Olivier, 2000).

Però tampoc no es tanca aquí el repàs de la poesia cerdana. Queden més d'un centenar de textos, manuscrits o publicats en revistes, oblidats, perduts, rebutjats, reescrits..., i en aquest sentit encara s'espera l'edició crítica que es mereix.

Com es fa, un poeta?

A l'origen de la vocació hi ha la fasciació d'infant davant dels llibres i la lectura que l'immergeix en una experiència ambigua de plaer i solitud. Una solitud angoixant, però també alliberadora. La seva cosina Georgette Clerc és qui l'inicia a la literatura moderna i, més que tot, a la castellana, quan, en tornar d'Espanya, on s'havia enrolat en les brigades internacionals, li posa a les mans García Lorca, Neruda, Machado... Cal rellegir *La guatilla i la garba* pensant en els *Campos de Castilla* o el *Poema del cante jondo*. Cal rellegir *Dietari de l'alba* amb la poesia amateur de Neruda i de Miguel Hernández. Tal com fa Lorca amb les formes del cant flamenc, Cerdà recorda les corrandes rosselloneses, per exemple, en *Els mossos del Mas Rondola*. Tal com fa Machado amb Castella, Cerdà encarna els paisatges i els homes de Cerdanya, en busca la imatge exacta, ben lluny de la idealització virgiliana o dels tòpics florescos. «Muntanya i més muntanya, rocars sobre rocada» sembla com una rèplica a «Y otra vez roca y roca, pedregales» en el poema «Orillas del Duero».

Va traduir i publicar a *Les Lettres Françaises* alguns poemes del *Cancionero de ausencias* (1963).

Fou sempre un lector insaciable. Dels llibres en va fer el seu ofici a la Librairie de Catalogne de Perpinyà, que va regentar de 1965 a 1976.

El moment decisiu va ser la derrota de 1940. Franco havia guanyat; la frontera era tancada. A França, la desfeta militar i moral contra els nazis instal·la una por sideral. Cerdà tria l'acció (la resistència) i el *cant* (com diu a l'epígraf de l'autobiografia: «Canti alt per a treure'm la por»), que també és un acte de defensa i afirmació.

Es tracta d'un fet generacional: mai la poesia no havia tingut a França un impacte polític i social tan fort com en aquells anys de la guerra mundial: va ser a la vegada un alè i una arma intel·lectual. Un dia de 1943, Jordi Pere Cerdà descobreix *Poésie*, la revista de Pierre Seghers. Aquesta li revela tot un grup de poetes francesos (Aragon, Eluard, Emmanuel...) i una poesia que li «parla, agemel·lada amb [ell] pel buf d'un mateix respir», que ressona immediatament amb la seva sensibilitat, amb les seves inquietuds. A partir d'aquí es pot autoritzar a escriure i dir amb els seus mots i ritmes les seves experiències.

Arrelada a l'espai cerdà, la poesia de Cerdà és oberta al món. Rellegim *O món*: amb la guerra, són totes les violències i les injustícies, tot el soroll del món que han vingut a colpir el poeta «ajagut dins la prada...». Arrelada, sí, però s'ha d'entendre d'una arrel com la de l'arbre que és vida (i la metàfora de l'arbre és omnipresent dins l'obra).

>> Baixant del mas Rondola a Sallagosa. (Foto: ÉTIENNE ROUZIÈS).